

بررسی شرایط و نقش رودخانه های حوضه جنوبی دریای خزر در مهاجرت ماهیان رود کوچ با تاکید بر ماهی آزاد دریای خزر

محمود رامین

موسسه تحقیقات شیلات ایران، تهران صندوق پستی ۶۱۱۶-۱۴۱۵۵

mrifro@yahoo.com

حوضه آبریز جنوب دریای خزر با مساحت ۱۷۳۳۰۰ کیلومتر مربع یکی از حوضه های آبریز مهم کشورمان می باشد. مهمترین رودخانه های این حوضه عبارتند از: ارس، سفیدرود، تنکابن، هراز، شیرود، بابلرود، تجن، گرگانرود و اترک. دریای خزر زیستگاه حدود ۱۰۰ گونه ماهی میباشد که تعدادی از آنها از لحاظ اقتصادی دارای اهمیت خاصی می باشند. مهمترین گونه های ماهیان اقتصادی مهاجر به رودخانه ها (Anadromous) شامل ماهی آزاد دریای خزر، ماهیان خاویاری، ماهی سفید، سس ماهیان، کلمه، شاه کولی و سیاه کولی می باشند. بر اساس اطلاعات بدست آمده از اجرای پروژه بررسی تنوع زیستی ماهیان آبهای داخلی ایران طی سالهای ۱۳۸۷-۱۳۸۳ شرایط فعلی اغلب رودخانه های این حوضه آبریز جهت مهاجرت ماهیان رود کوچ برای تخم ریزی و تولید مثل طبیعی مناسب نمی باشد. در رودخانه های مهم و دارای ارزش شیلاتی مانند تنکابن، تجن و شیرود در فصول بهار و تابستان با کاهش بارندگی و بهره برداری بی رویه از آب جهت مصارف کشاورزی رودخانه ها حالت ماندابی و ساکن پیدا می کنند. رودخانه چشمه کیله تنکابن که مهمترین مکان جهت مهاجرت ماهیان آزاد می باشد بدلیل فراهم نبودن شرایط مساعد برای مهاجرت مولدین ماهی آزاد از دریا به این رودخانه باعث می شود تا ماهیان آزاد در حاشیه ساحلی در انتظار بمانند و نهایتاً گرفتار تور صیادان دام گستر شوند، تعدادی از آنها نیز در داخل رودخانه بوسیله صیادان غیرمجاز صید می شوند. با ادامه شرایط موجود مهاجرت گونه های مهاجر به رودخانه ها بسیار محدود و حتی ناممکن خواهد شد. در نتیجه ذخایر آنها کاهش یافته و ممکن است بعضی از گونه ها مانند ماهی آزاد دریای خزر، سس ماهی دریای خزر و ماهیان خاویاری در معرض خطر انقراض قرار گیرند. مهمترین اقدام جهت اصلاح وضعیت فعلی و پیشگیری از انقراض احتمالی گونه های با ارزش، جلوگیری از ورود انواع آلاینده ها (سموم کشاورزی، فلزات سنگین و...) و جلوگیری از صید بی رویه و غیرمجاز و حفاظت از زیستگاه های حساس شیلاتی میباشد.

کلمات کلیدی: حوضه جنوبی دریای خزر - رودخانه ها - ماهیان مهاجر - ماهی آزاد دریای خزر - آلاینده ها